

Onderwerpen naar voren gebracht ná de lezing door Wim Eggenkamp: "Hoe staat de monumentenzorg in Nederland er voor?" d.d. 20 november 2013.

1). Over de Ruïne van Brederode die op de lijst staat van 34 onrendabele monumenten die de Rijksgebouwendienst wil afstoten naar de onlangs opgerichte Nationale Monumenten Organisatie (N.M.O.). **Vraag: "Het blijkt dat het nog onduidelijk is hoe de N.M.O. financieel gaat functioneren. Tot welke organisatie kan de Stichting Santpoort, die zich inzet voor behoud van de Ruïne van Brederode, zich richten voor een overname?"**

Inleider: tot die organisatie die het beste in staat is om het monument te beheren en te onderhouden, en een goede financiële basis heeft. Als dit niet de Kastelen Stichting is en ook niet de onlangs opgerichte Nationale Monumenten Organisatie, valt te denken aan de Stichting Stadsherstel en aan de St. Hendrick de Keyser, die jarenlange ervaring in huis hebben. Ik raad U aan de beide organisaties benaderen. Overigens zou uw organisatie de Nationale Monumenten Organisatie verduidelijking kunnen vragen op welke wijze zij hun doelstelling financieel kunnen vertalen. Als er geen overname kandidaat gevonden wordt voor de Ruïne van Brederode, dan blijft de verantwoordelijkheid bij het Rijk.

2.a.vraag: "Wat ziet de inleider met al zijn ervaring en vakmanschap, als hij kritisch naar de stad Haarlem kijkt?"

Inleider: Ik ben plaatselijk niet meer zo op de hoogte om hier een antwoord op te geven. In de tijd dat ik werkzaam was in Haarlem heb ik een raadsvoorstel gemaakt tot instelling een Monumentencommissie; deze is er ook gekomen. Het gemeentelijk beleid heeft ertoe geleid dat er momenteel op de Gemeentelijke Monumentenlijst 2500 monumenten staan. Dit is verheugend. Naar ik heb begrepen is er nu een discussie gaande over de beschermwaardigheid van zg. wederopbouwpanen.

2.b. Over het nijpend tekort aan jonge ambachtslieden die ingezet kunnen worden bij restauratiewerken: **Vraag: " Is het niet mogelijk dat organisaties als Stadsherstel en Hendrick de Keijser, die samen een groot bedrijf vormen in hun specifieke sector, een eigen bedrijfsopleiding beginnen voor ambachten in de Monumentenzorg? Hierdoor zou het teloorgaan van kennis en vaardigheden bij jongeren tegengegaan kunnen worden".**

Inleider: Ik weet dat Stadsherstel (en ws ook Hendrick de Keijser) bij alle aanbestedingen, aannemers verplicht om op de bouwplaats het werk op te starten met leerlingen om hen kennis en vaardigheden op te laten doen van het restauratievak. Dit is een indirecte manier om te bereiken dat vakkennis wordt overgedragen aan een jongere generatie.

De opleidingssituatie van jonge ambachtslieden in ons land is verschillend. In Twente is een unieke situatie ontstaan: Hier is een samenwerking tot stand gekomen tussen de st. Scholing, Restauratie en Innovatie in de bouw in Overijssel (RIBO) en de vereniging Restauratie Opleidingsprojecten oost (ROP-Oost). Dit heeft ertoe geleid dat in een erfgoedcentrum in de buurt van Hengelo, verschillende activiteiten op het gebied van cultuur, restauratie en educatie plaatsvinden. Een ervan is het verzorgen van in hoge mate op de praktijk gerichte restauratie training. Alle bouwbedrijven in de regio, wel of niet werkzaam in de restauratie, laten vaak hun leerlingen naar dit Centrum toe gaan voor specifieke kennis en vaardigheden.

Een ander goed voorbeeld is de firma Burgy uit Leiden, een middelgroot bouwbedrijf, dat niet zo lang geleden de restauratie van de toren van de Nieuwe Kerk heeft uitgevoerd. Dit bedrijf –een erkend Leerbedrijf en vooraanstaand in de restauratiemarkt - stimuleert zijn jonge medewerkers en stelt ze – ook financieel- in staat een externe vmbo, mbo of hogere opleiding te volgen. Dit heeft als resultaat dat er vrijwel geen verloop is in zijn bedrijf en dat de orderportefeuille, ondanks de recessie – goed gevuld is.

2.c.”Bij recente werkzaamheden aan het Hofje van Bakenes, waar bij de uitvoerende werkzaamheden gebruik werd gemaakt van het leerlingstelsel, heb ik gezien met hoeveel enthousiasme en motivatie leerling schilders en stukadoors kennis maakten met restauratiewerk”. **Vraag: -“ Kan de Vereniging Haarlem het initiatief nemen om aandacht te vestigen op de noodzaak continuïteit te verkrijgen van vaardigheden nodig in het restauratie ambacht in de regio Haarlem? Te denken valt aan het uitnodigen van bijv. de besturen van hofjes en met deze in gesprek te gaan over een van de manieren om jongeren ervaring op te laten doen met het restauratievak, nl. door bij toewijzing van werkzaamheden de voorwaarde te stellen dat aannemers op de bouwplaats leerlingen laten kennismaken met het restauratievak”.**

Inleider: Het is een goed teken dat U in Haarlem een aannemer heeft gevonden die het belang ziet van overdracht van vaardigheden. Ik kan uw voorstel alleen maar toejuichen. Overigens wordt bij de restauratie van de Sint Bavo ook gebruik gemaakt van leerlingen uit het leerlingwezen.

3. Over de verbreding van een specifieke monumenten commissie naar een ruimtelijke adviescommissie. “ In de loop van de tijd is de Monumenten commissie opgeheven en samengegaan met de Welstand commissie, en deze laatste commissie functioneert nu als de Advies Commissie Ruimtelijke Kwaliteit. Het is destijds gebleken dat leden van de voormalige Monumenten Commissie toch met andere ogen dan die van de Welstand commissie naar objecten in de stad keken, waardoor er de laatste jaren het een en ander misgegaan in Haarlem”. **Vraag: “Wat kunnen we verwachten als Monumenten onder de nieuwe Omgevingswet gaan vallen, met andere woorden in een nog ruimer kader beschreven en gewaardeerd gaan worden”?**

Inleider: er is nu nog een wettelijke verplichting aan Welstand te doen en straks niet meer. In het kader van de nieuwe Omgevingswet staat het de gemeenten vrij wel of niet een aparte commissie Welstand in stand te houden. Er is sprake van KAN. Er is wel zorgplicht voor ruimtelijke kwaliteit. De kaders voor die kwaliteitsafweging dient de gemeente op te nemen in het omgevingsplan. In dit plan komen overigens ook aspecten als natuur en milieu aan de orde.

De nota Erfgoed en Ruimte zou duidelijkheid moeten verschaffen over de positie van de ARK. Ook bij commissieleden speelt de factor affiniteit met en inzicht in wat straks Erfgoed en Ruimte gaat heten – naast de politieke afweging – een belangrijk rol.

4. Over leegstand en herbestemming van gebouwen. **Vraag:”Hoe kan een Gemeente aangespoord worden herbestemming serieus te nemen? En biedt vereenvoudiging van het Bouwbesluit soelaas?”**

Inleider: Het Bouwbesluit is een Rijksmaatregel waar Gemeenten mee te werken hebben. Een leegstaand gebouw betekent in veel gevallen: verval, wat uiteraard voorkomen moet worden. Veel hangt

af van de attitude van ambtenaren, die vaak menen dat nieuwbouweisen steeds moeten worden toegepast op bestaande panden, of het nu om monumenten gaat of niet. Dit is een gebruikelijke gang van zaken en kan een complicerende factor zijn bij herbestemming.

Maar met een aantal regels uit datzelfde bouwbesluit kan ook soepel worden omgegaan en geeft resultaat bij herbestemmingen. Vrijstellingen kunnen gebruikt worden bij transformaties van gebouwen bijv. van kantoor naar woonfunctie.

In Amsterdam is hiertoe een aparte groep die zich bezighoudt met leegstand en faciliteert bij initiatieven van kantoor- naar woonfunctie. Dit heeft tot goede resultaten geleid.

Een ander mogelijkheid om leegstand tegen te gaan, is het afgeven van een tijdelijke bestemming. Er kan gedurende 10 jaar een tijdelijke bestemming afgegeven worden waarbij vrijstellingen van regelgeving ertoe kunnen bijdragen dat initiatieven uit de bevolking zoals het inrichten van broedplaatsen voor jonge kunstenaars en ontwerpers een kans krijgen. Verloedering van gebouw en de directe omgeving ervan wordt hiermee tegen gegaan. Gedurende deze 10 jaar wordt dan ook duidelijk wat eventueel de mogelijkheden zijn voor een definitieve herbestemming.

Ik zou de Vereniging Haarlem aanraden bij de gemeente Haarlem er op aan te dringen dat zij de regiefunctie op zich gaat nemen en vraag en aanbod bij elkaar gaat brengen en sturend optreedt in een proces van leegstand naar herbestemming. Daarbij hoort ook het soepel oppakken van regelgeving. Dit is probleemoplossend werken.

5a. Over de Wederopbouwperiode en het uitbesteden van werkzaamheden aan externe bureaus. “In 2012 heeft de werkgroep Gebouw en Omgeving een inventarisatie gemaakt van panden en kunstwerken uit de zg. Wederopbouwperiode en hieraan een publicatie gewijd. Uit deze inventarisatie is een selectie gemaakt van 30 panden, gebieden en kunstwerken in de openbare ruimte die waard zijn behouden te blijven (beschermwaardig) en waar iets mee gedaan moet worden. De in de publicatie geformuleerde aanbevelingen zijn onlangs in de commissie ” zonder politieke discussie” overgenomen en de gemeente bestudeert momenteel de Wederopbouw op meerdere aspecten dan waartoe wij als vrijwilligersorganisatie de tijd voor hadden. Er gebeurt dus iets mee op ambtelijk nivo.

Wij hadden hier in Haarlem een zelfs op nationaal niveau gerespecteerd Bureau Monumentenzorg. Dit is van de ene op de andere dag verdwenen . Hoewel de aandacht voor monumenten nog bestaat is deze verspreid over een aantal afdelingen. Hoewel de affiniteit met erfgoed er wel is, bleek dat de aanzet tot het **formuleren van een beleidsvisie op Erfgoed en Ruimte uitbested** werd aan een extern bureau waarin mensen werken die weinig ervaring met de stad en zijn geschiedenis hebben”.

De inleider merkt op dat hij de geschetste situatie in het hele land bespeurt. Bovendien komt het vaak voor dat ambtenaren vaak niet woonachtig zijn in de gemeente waarvoor zij werken waardoor het ontbreken van affiniteit met Erfgoed op de loer ligt.

Wat spreker ook opvalt, is dat bij restauratieprojecten de kennis van monumenten bij een bouwinspecteur nog wel eens tekort schiet. Uit onzekerheid of iets wel kan en mag, wordt teruggегrepen op wettelijke voorschriften en wordt gezegd dat er een vergunning aangevraagd moet worden. Dit resulteert dan weer in vertraging van werkzaamheden.(Een van de aanwezigen merkt op dat dit ook het geval was bij de restauratie van de Nieuwe Kerk op het Nieuwe Kerkplein).

Ik maak dit op dezelfde manier mee bij de restauratie van de Katholieke Sint Bavo. Wanneer er maatregelen worden voorgesteld door de eigenaar en meteen ter uitvoering worden voorgelegd, en de Bouwinspectie onzeker is hoe hiermee om te gaan, neemt hij zijn toevlucht door te zeggen dat er een vergunning aangevraagd moet worden. Dit weiger ik dan en zeg "leg het werk maar stil". Overigens kan ik dit doen omdat ik al jaren in het vak zit.

5.b. Over de decentralisatie: " een groot deel van uw inleiding is terug te voeren op de idee van decentralisatie. In een zo klein land als het onze - wij zijn ongeveer het 17^e Bondsland van de Bondsrepubliek, zou beleid op nationaal nivo geformuleerd moeten kunnen worden. **Naar mijn opvatting is de decentralisatie doorgeschoten. Een resultaat hiervan is dat de nationale Ruimtelijke Ordening naar de knoppen is gegaan. Wat zien we over 20 jaar? Wat kunnen we hier nu nog aan doen**?"

Inleider: ik onderschrijf dit volledig. Het is goed dat er kritische geluiden blijven komen anders komt er geen tegenbeweging. Door de decentralisatie wordt op nationaal niveau niet meer afgewogen wat tav restauraties prioriteit behoeft en waar het te verdelen geld naar toe moet. Dit is goed te zien in de provincie Gelderland waar de beschikbare financiële middelen voor restauratie niet toereikend zijn om naast het herstel aan de Eusebiuskerk in Arnhem ook nog iets te doen aan de Stevenskerk in Nijmegen en de Cuneratoren in Rhenen.

Zorg geeft ook het voorstel om **de functie Rijksadviseur Erfgoed**, onderdeel van het College van Rijksadviseurs waar de meeste Ruimtelijke Ordeningsvraagstukken aan de orde komen, **af te schaffen**. Zou dit gebeuren, dan houdt dit in dat invloed uitoefenen kwalitatief beperkt wordt bij Planontwikkeling.

6.Over de waarde van het beschermd stadsgezicht." In het begin van uw lezing zei U dat in bestemmingsplannen de culturele factor alleen overeind bleef als het betrekking had op een beschermd stads- of dorpsgezicht en dat dit zo belangrijk was. Het Bestemmingsplan zal bij de modernisering van monumentenzorg vervangen worden door het omgevingsplan". **Vraag: "Welke belangrijkheid heeft straks nog de status van beschermd stadsgezicht"?**

Inleider: In het beschermd stadsgezicht gaat het om de structuren. En niet om het individuele gebouw. Een gemeente kan in de beschrijving ervan ver gaan of niet. Waar het op een onderdeel fout is gegaan is bij het bestemmingsplan Bos en Vaart, een beschermd stadsgezicht. Hier is men vergeten een van de karakteristieken van de huizen n.l. de erkers vast te leggen in het plan. Dat had wel moeten gebeuren. Dit betekent dat een eigenaar bij een verbouwing niet gedwongen wordt de erker handhaven. Het is van groot belang de structuur van de wijk vast te leggen en weten vast te houden met inbegrip van de daarbij behorende kenmerken en monumenten. Ook in het nieuwe Omgevingsbeleid is Maatwerk geboden. Hier heeft de werkgroep Gebouw en Omgeving in haar commentaar op de discussienota Erfgoed en Ruimte terecht op gewezen.